

לכבוד אהרן
אשר

בזמן ברכת שהחיינו בבר מצוה ונישואין

- (א) ק"ו סוכה ק"ו מ"ו (ג"ה המרה)
- ע"ך א"ו ו"ר ס"כ"ה (ס"ך ר)
- ע"כ א"ו א"ו ס"כ"ה (ס"ך ר)
- ע"כ א"ו א"ו י"ר ס"כ"ה
- ע"כ א"ו א"ו י"ר ס"כ"ה
- ע"כ א"ו א"ו י"ר ס"כ"ה
- ע"כ א"ו א"ו י"ר ס"כ"ה
- ע"כ א"ו א"ו י"ר ס"כ"ה

ע"כ א"ו א"ו י"ר ס"כ"ה

סיכום כב

בוה סעיף אחר:

א [כ] קנה שליית (א) ועשה בו ציצית מברך שהחיינו ולא גרע א מבלים (כ) חדשים: הגה (ב) ואם לא בירך בשעת עשייה מברך (כ) בשעת (ב) עטוף ראשון:

ע"כ א"ו א"ו י"ר ס"כ"ה

ע"כ א"ו א"ו י"ר ס"כ"ה

ע"כ א"ו א"ו י"ר ס"כ"ה

ב [ג] חייב לברך קודם שיכסבה יי אשר קדשנו במצותיו וצונו דעל (ג) כיסוי הדם בעפר: הגה [ד] מי ששוחט פעם הראשון הי' מברך (ה) שהחיינו על הכיסוי אבל לא על השחיטה ודמיוק (ו) ולצריה:

ונראה דזה הו' משום דסבירא ליה להמסקינן בפרק לולב וערבה [סוכה מו, א] העושה וכו' מברך תופסים בפסולין שלא לברך, לא על ציצית ולא תפילין, וספק ברכות להקל, אלא דנראה דגם בכלים חדשים לא יברך כדכתבו התוספות לשם על שם שרירא גאון, דלא סמכינן על ההיא דהרואה, דמברך על כלים חדשים מדמסקינן בפרק בכל מעשרין [עירובין מ, ב] דבעינן מידי דלא מומן לומן, אלא דקשה מפדיו הבן, עכ"ל. וכבר נפסק הלכה פסוקה לקמן [סימן רג סעיף ג] דמברכין על כלים חדשים, שכתב צ"ח [שם ד"ה כתבו התוספות בפרק] שם תרומת הדשן [סימן ד] דהוי כמו מומן לומן. ומ"מ דציצית צין בתפילין, יש לברך בפסולת ראשונה שמברך עליהם שהחיינו כמו שכתב רמ"א ציורה דעה כו' כ"ח [סעיף ב] לענין כיסוי הדם ומינה לכל מצוה שאדם עושה בפעם ראשון מברך שהחיינו נראה לי:

העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו - לריך לפרש טעם מאי שנא דיש מצות שהחיינו לברך שהחיינו ויש מצות שלא תחיינו בעשיית סוכה ולולב תחיינו כדאשכחן הכא ובעשיית ציצית ותפילין לא תחיינו כדמוכח פרק החבלה (ג"ו) דמפרש ר' יוחנן מאי מברך האפילין של יד ותפילין של ראש ואילו לעשות תפילין לא מברך דלא חשיב ליה וכמו כן יש לדקדק דשהחיינו נמי לא מברך מולא חשיב לה וכן אפדיו הבן מברך שהחיינו כדאיתא בסוף פרק ערבי פסחים (פסחים דף קא"ה) ואילו אמירה לא מברך מולא חשיב צ"ח [שם] (מנחות ס"ג) ובסוף ר"א דמילה (שנת דף קנ"ו) בהדי ברכות של מילה וכן אקריאת מגילה מברך שהחיינו כדאיתא בריש הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כ"א) ואילו אקריאת הלל לא מברך ונראה דמילה שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו ודאמרין בהרואה (ג"ר) דף נ"ד) דמברך על כלים חדשים כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה דמסקינן בפרק בכל מעשרין (עירובין ד' נ"ג) דבעינן מידי דאחי מומן לומן וקשה מפדיו הבן:

ה"מ מברך שהחיינו כו'. זה לשון הגהת מנהגים שהביא דרכי

משה [אות יז] דכסוי הוי מצוה כדאמרין [חולין פ"ה, ב] בזכות שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר [נבאשים י"ח, כז] וכו' בניו לשתי מצוות, והוי כמו ציצית וסוכה דמברך שהחיינו, כך מפורש בהלכות שחיטה רבי ידידיה משפירא עכ"ל. וצ"ע דהא גבי ציצית קיימא לן דאין מברך שהחיינו אלא אם כן קנה בגד, חדש מטעם דקנה כלים חדשים כמו שנתבאר צ"ח [סימן רכ"ג [סעיף ג], אבל בעושה ציצית צנגד ישן אינו מברך שהחיינו כמו שכתבו הבעל העיטור [ציצית ע"ו, ד] ומנהג"י אבוהב ודרכי משה צ"ח [סימן כ"ב] וכן כתבו צ"ח [ע"ו] וצ"ע שם. והכי משמע נמי בתוספות פרק לולב וערבה (סוכה דף מ"ו ע"א) ד"ה העושה סוכה שכתבו הטעם דאין מברכין שהחיינו אצ"עית ותפילין משום דלא תקנו שהחיינו אלא אמצוה שיש בה שמחה.

ומלאחי צרוקח סימן ע"א שכתב בשם ריב"ק משפירא כל מצוה שעל האדם לעשות ולא עשאה ומתחנך לכחלה לריך לברך שהחיינו, והביא ראיה מדאמרין במנחות (דף ע"ה ע"ב) היה עומד ומקריב מנחות צירושלים אומר שהחיינו, שמתחנך לעבודת הזמן עכ"ל. ואפשר על זה סמכו לברך בכסוי. אבל צ"ע לפי זה אמאי לא מברכין ציצית ותפילין ושאר מצוות שמתחנכים בהן, וי"ו וכן אין מברכין שהחיינו על קדושי אשה או נשואיה כמו שכתב מהרי"ק שורש קכ"ח, וכן על מצוה כדלקמן ריש סימן רפ"ט [ש"ך ס"ק א]. אלא על כרחך סבירא לן דאפילו במצוה שמתחנכים בה אין מברכין שהחיינו כל שאין זמנה קבוע, וכדעת התוספות והר"ן והרשב"א הנ"ל, ומפרשי היא דמקריב מנחות כמו שכתבו התוספות והרשב"א צדושי פרק כ"ד דהיו עומד [היו עומד] דהיו כ"ד משמרות ואין מתחדשות יותר משתי פעמים בשנה וכיון שיש בהן זמן קבוע מברך שהחיינו עכ"ל, הא לאו הכי לא, ואם כן הוא הדין בכסוי וצ"ע:

(ה) צ"י אצ"ק י"ג

(ה) [ש"ד ס"ק ה] וכן אין מברכין שהחיינו על קדושי אשה. על קדושתן יש לומר דעל הכשר מנזה לא תקנו שהחיינו, והרי אם אין דעתו לנזה עליה (או מי שאינו יכול להוליד ואינו רוצה לנזול אותה) אינו מנזה לקדש, עיין בספר המצוות לרמב"ם עשה ר"ג כחב' ונוו לנזול בקדושתן. משא"כ כסוי דאם שמת חייב לנסות אף שאינו רוצה לאכול לקמן סעיף י"ח, ואם לא ביקה נמי מותר לאכול, אם כן אינו הכשר כי אם ענינות המנזה בפני עצמה. וצ"ע נמי דאינו חייב כי אם כשנושב עגד של ארבע כנפות היו רק כהכשר להצגה, ולרמב"ם [נכוח י"א ט] דמנצח על צ"ע יש לומר על פי דברי המרדכי [הנחות צ"ע רמז תקמ"ג] צמגן אצ"ע סמ"ן י"ג ס"ק ח' דבאין יכול להטיל צ"ע מותר לנזול בלא צ"ע, ועל כרחק אינו כהכשר מנזה, דלא אסור לנזול בלא צ"ע כמו דאסור לאכול הכשר אם אינו יכול לנזול:

ה (ש"ד ס"ק ה) סברך שהחיינו וכו' בציצית ותפילין. ולי נראה כיון שתפילין מתחנך בעודו קטן כדאמרין בסוכה (נב, א) קטן שידע לשמור תפילין אביו מחנכו, וכן בציצית, ואם כן איך יתקנו חז"ל לקטן שיברך שהחיינו, ואחר כך כשיגדל כבר נתחנך ואין זה עוד דבר חדש עליו. ואם כן לא דמי כלל לחנוך עבודה שבגדלות מתחנך. ובשביל זה אפילו מי שהתחיל בתפילין אחר י"ג שנה, מכל מקום לא פלוג עבדו רבנן בתקנתן. ובכסוי שהוא דבר חדש לו מברך אף שאין זמנו קבוע:

(ו) שיהיה עדיף (היה ח"פ ק"צ ס"ד צ"א)

ס' א' כח דהתירא עדיף ל"י למש"כ רש"י
צ"ע צ"י צ"י משום דמספק מחמירין
ק' דהא הכא ספק צרכות להקל וי'
דצ"ע החיינו לא חמירי ספק צרכות להקל דהא
צ"ע צ"י צ"י מבורר דעל כל שמהה קלה
יש רשות לצרכן שהחיינו ולא נחלקו אלא אם
חוצה ולפ"ז אם ספק יצרך דהא יש רשות
לכ"י לצרכן, שו"ר בא"ר ס"י כ"צ (שליין
בגליון הש"ס) ש"י ג"כ דשהחיינו ספק
להחמיר אצל לא כחב' ע"ע ע"ז:

(ז) הליכות אלה

ההנחה ביום הכר-מצוה
י"ד. "לענין שהחיינו בתפילין³³ התנהגתי עם בניי שיחי, שלפני י"ג שנה³⁴ רק
הניחו, אבל לא נתתי להם את התפילין כמתנה³⁵ רק במלאת להם י"ג שנה י"ח,
והברכה היא על ההנחה וגם על המתנה של התפילין י"ט. ואף שמצוות לא ליהנות ניתנו
היינו בקונה במעותיו, אבל לא במתנה שזה ממש רכוש"³⁸.

י"ט. ויכונו צרכה זו גם על עצם היום והזמן
הזה שנהיים בני דעת וזוכים מיום זה
ואילך לקבלת עול המורה והמצוות, וצדאי'
ראוי להודות לדי' על שזיכהו לכך (וכע"י)
נראה דטוב ויפה לכוין בצרכת שהחיינו ציו"ע
של ר"ה של שנת השמיטה על שזכה להכנס
לשנה חדשה שזכה לקיים צה מצוות רבות של
שנת הארץ וקדושת והפקר הפירות
וכו' (40)⁴¹.

40. ח"ל רבנו בתשו' כת"י בענין זה: מסתבר
מאד שכל אדם צריך להרגיש ולהודות לדי' כשזוכה להכנס לשנה חדשה של שבת הארץ ולשנה
שפירותיה הם קודש והפקר וכו', וזה הרי בא רק מומן לזמן של ז' שנים, אבל לא עלה כלל על דעתי
לחייב משום כך בברכה כי אם שבברכת שהחיינו שעל היום טוב שיכוין גם לזה, ולדבר זה העיר ת"ח אחד
[— הוא הרה"ג ר' שמאי גינזבורג ז"ל בספרו אמרי שמאי על המועדים] ואני נהנית מזה וגם הגרי"ש
אלישיב שליט"א נהנה מזה. עכ"ל.